

วารสารพุทธศิลปกรรม

JOURNAL OF BUDDHIST ARTS

04

ISSN : 2697-6099 (ONLINE)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 | มกราคม - มิถุนายน 2565 |

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

แนวคิด ความเชื่อ และการสร้างพระพุทธรูปพระพุทธรูป ทรงเครื่องในล้านนา

The Traditional Folkway Model and the Innovation of Crowned Buddha in Lanna

พระนิติพัฒน์ อุชฺชาโร

พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์, ลิปิกร มาแก้ว

Phra Nithiphat Ujucāro

Phisit Kotsupho, Lipikorn Makaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus

ลิปิกร มาแก้ว

Lipikorn Makaew

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Rajamangala University of Technology Lanna

Corresponding Author, Email: lnithiphat@gmail.com

บทคัดย่อ

แนวคิด ความเชื่อ และการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนาเกิดขึ้นจากความศรัทธาและความเคารพต่อปาฏิหาริย์ของพระพุทธรูปที่ทรงปราบมารตามคติความเชื่อเรื่องชมพูบดีฉบับล้านนา เนื่องจากชาวล้านนามีความเคารพและเชื่อในพระพุทธรูปเช่นเดียวกับพระมหาจักรพรรดิ พบมาตั้งแต่ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ในศิลปะมอญ – หริภุญไชย มีลักษณะที่แตกต่างกันตามยุคสมัยและแต่ละชุมชน สร้างขึ้นด้วยวัสดุหลายประเภท เช่น สำริด ศิลปะ อิฐ ดินเผา และไม้ ซึ่งหลังจากสร้างเสร็จแล้ว ยังมีพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูป หรือพิธีอบรมพระเจ้าแบบล้านนาด้วย การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนามีความสำคัญอย่างมากต่อชาวท้องถิ่นเนื่องจากมีแนวคิดและความเชื่อทางศาสนาที่เข้มแข็งเกี่ยวกับพระพุทธรูป เชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องจะเป็นการเสริมสร้างความเคารพและเชื่อมั่นในศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อวัฒนธรรม เป็นการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์

ของชาวล้านนา การสร้างสรรค์ศิลปะที่มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาไทย และความสำคัญต่อสังคม เป็นกิจกรรมที่ชวนเชื่อมโยงชุมชนให้มีความสัมพันธ์ที่ดีกัน เป็นที่มาของรายได้และงานศิลปะที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนในพื้นที่

คำสำคัญ: ความเชื่อ; พระพุทธรูปทรงเครื่อง; ล้านนา

Abstract

The concept, beliefs, and creation of adorned Buddha statues in Lanna stem from the deep faith and reverence for the Buddha's miraculous deeds in subduing Mara, as depicted in the Lanna version of the Champapati legend. Lanna people hold profound respect and belief in Buddha statues, much like emperors did in the past. These statues have been found since around the 17th Buddhist century in Mon-Hariphunchai art, and their styles vary across eras and communities. They are crafted from various materials, including bronze, stone, brick, terracotta, and wood. Once completed, the statues undergo a Buddhist consecration ceremony, or the Lanna-style "King of Gods" consecration ceremony.

The creation of adorned Buddha statues holds immense significance for Lanna people, as it reflects their strong religious beliefs and reverence for these sacred objects. They believe that creating these statues reinforces their devotion and faith in Buddhism. Additionally, these statues play a crucial role in Lanna culture, preserving the unique traditions and heritage of the region. They showcase the exquisite artistry and wisdom of Thai craftsmanship. Furthermore, these statues contribute to the social fabric of Lanna communities, fostering strong bonds and unity. They also serve as a source of income and artistic expression, generating revenue for local artisans.

Keywords: Traditional Folkway; Crowned Buddha; Lanna

บทนำ

แนวความคิดและความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนานั้น ได้รับอิทธิพลความเชื่อ การสร้างตามคติเรื่องชมพูบดีสูตร หรือพระพุทธรูปเจ้าทรงพระยาชมพูบดี โดยทรงบันดาลพระเวฬุวันวิหารประดุงเมืองสวรรค และเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องพระจักรพรรดิราช แสดงบุญญาภิเษกเหนือพระยามหากษัตริย์ทั้งปวง พระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนานั้น เริ่มปรากฏให้เห็นขึ้นในยุคสมัยทวารวดี และได้รับอิทธิพลจากศิลปะปาละของอินเดีย อิทธิพลจากศิลปะเชียงแสน และอิทธิพลจากอยุธยา มีลักษณะเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องสำริด พระพุทธรูปทรงเครื่องทองเหลือง พระพุทธรูปทรงเครื่องปูนปั้น และพระพุทธรูปทรงเครื่องไม้ ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปตามยุคสมัย

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงตั้งข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับต้นฉบับหนังสือชมพูบดีสูตรที่พบในประเทศไทยว่า น่าจะเป็นเรื่องที่แต่งขึ้น โดยการนำวัตถุนิทานทางพุทธศาสนาหายาน มาแต่งเป็นอรรถกถาภาษาบาลีขึ้นในประเทศไทย ภายหลังหนังสือจามเทวีวงศ์ และ รัตนพิมวงค์ ด้วยเหตุนี้จึงไม่ปรากฏแหล่งที่มาของชมพูบดีสูตรในพระไตรปิฎก และพระสูตรต่าง ๆ ทั้งในและนอกนิบาตเลย จึงได้จัดให้เป็นหนังสืออยู่ในหมวดสุดตสังคหะ คือ หนังสือสังเคราะห์ให้อยู่ในหมวดพระสุตตันตปิฎก พุทธศาสนิกชนเชื่อถือกันมาแต่โบราณว่าเป็นต้นตำนานของพระพุทธรูปปางทรงเครื่องที่เรียกกันว่า “ปางโปรดพระยาชมพู” หรือ “ปาง ทรมาณพญามหาชมพู” (พระมหาชนบ สหายปญโญ, 2560: 2)

วรรณกรรมเรื่องนี้มีที่มาจากพระสูตรเรื่อง “ชมพูบดีสูตร” หรือ “ชมพูบดีสูตร” โดยต้นฉบับหนังสือชมพูบดีสูตรที่พบในประเทศไทยมีพัฒนาการมาจากการนำวัตถุนิทานของพระพุทธรูปหายาน มาแต่งเป็นอรรถกถาภาษาบาลีขึ้นในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้จึงไม่ปรากฏแหล่งที่มาของชมพูบดีสูตรในพระไตรปิฎก และพระสูตรต่าง ๆ ทั้งในและนอกนิบาตเลย จึงได้จัดให้เป็นหนังสืออยู่ในหมวดสุดตสังคหะ คือ หนังสือสังเคราะห์ให้อยู่ในหมวดพระสุตตันตปิฎก เรื่อง ชมพูบดีสูตรนี้เผยแพร่เข้าสู่ประเทศไทยโดยพระภิกษุชาวทิเบต และจากประเทศไทยก็ได้เผยแพร่เข้าไป ยังลังกาทวีป หรือประเทศศรีลังกา ในสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ประมาณปี พ.ศ.2298-2299 ชมพูบดีสูตรนี้คงเป็นที่นิยมในอยุธยาตอนปลาย และได้แพร่หลายมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น หลังจากนั้นก็ได้แพร่หลายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย (พระมหาชนบ สหายปญโญ, 2560: 316)

คติความเชื่อเรื่องชมพูบดีฉบับล้านนา

ชมพูบดี หรือ ชุมพูบดี หรือ ชุมพูปัตติเป็นคัมภีร์ชมพูบดีสูตรฉบับล้านนา ต้นฉบับที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นของวัดป่าสักน้อย ตำบลแม่ปูคา อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากการได้รับการปริวรรต แล้ว คัมภีร์มีจำนวน 3 ผูก รวม 99 หน้าใบลาน (บำรุง บารมี, 2542: 1892 - 1894)

เนื้อเรื่องเริ่มจากเหตุการณ์หลังการปฐมสังคายนาหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว 3 เดือน พระมหากัสสปะได้ถามพระอานนท์ว่าพระพุทธเจ้าได้แสดงพระสูตรชื่อชมพูบดีแก่ใครและ เมื่อใด พระอานนท์เฉลยว่าพระพุทธเจ้าได้แสดงแก่พญาพารณสีที่เวฬุวันารามมหาวิหาร แขวงเมืองราชคฤห์ มีใจความว่า

ท้าวชมพูบดีเป็นกษัตริย์ครองเมืองปัญจาลนคร ทรงมีมเหสีชื่อนางกัญจนราชเทวี ในครั้งที่ ท้าวมหาชมพูจะประสูติ มีเสาทองใหญ่เท่าลำตาล สูง 13 วาต้นหนึ่งปรากฏหน้าปราสาท เมื่อประสูติแล้ว เกิดชุมทรัพย์ที่เต็มไปด้วยแก้วแหวนเงินทองต่าง ๆ ขึ้นที่ 4 มุมของปราสาท และยังมีฉลองพระ บาททิพย์ลอยมาสู่พระองค์ พรหมณ์ทั้งหลายทำนายว่าพระกุมารจะเป็นใหญ่ ปราบไปทั่วชมพูทวีป ด้วยฉลองพระบาททิพย์นี้ เมื่อท้าวชมพูบดีมีอายุครบ 16 พรรษา พระองค์ก็จบวิชาทั้งหลายในไตรเพท โดยเฉพาะ วิชาyingณุนั้นถือเป็นหนึ่งในโลก

เมื่อทรงyingณุดอกแรกไปไกลถึง 1 โยชน์ เมื่อทรงyingณุดอกที่ 2 ถึง 7 ธิกัไปไกล 2 ถึง 7 โยชน์ตามลำดับ พร้อมมีฟ้าแลบฟ้าร้องเป็นโกลาหล เมื่อพระองค์ได้อภิเษกกับ นางกัญจนเทวีก็ประพบัติเป็นพาล ในคืนพระจันทร์เต็มดวงคืนหนึ่งทรงมองเห็นดาวอยู่ล้อมเดือน ก็มีโกลาหล เมื่อพระองค์ได้อภิเษกกับ นางกัญจนเทวีก็ประพบัติเป็นพาล ในคืนพระจันทร์เต็มดวงคืนหนึ่งทรงมองเห็นดาวอยู่ล้อมเดือน ก็มี

พระประสงค์จะให้กษัตริย์ทั้งหลายมาห้อมล้อมพระองค์เช่นนั้นบ้าง จึงทรงฉลองพระบาททิพย์เสด็จไป ยังเมืองต่าง ๆ แล้วyingณุข่มขู่ให้พระราชาทั้งหลายออกมาอ่อนน้อมและถวายเครื่องราชบรรณาการ ทุกปี

วันหนึ่งพญาชมพูบดีเหาะไปยังเมืองราชคฤห์ของพญาพิมพิสาร ทรงเห็นปราสาทราชวัง สวยงามก็อิจฉาจึงใช้พระบาทถีบยอดปราสาทแต่ด้วยพญาพิมพิสารทรงมั่นในพุทธศาสนา เทวดาที่ รักษาปราสาทก็ทำให้ปราสาทมั่นคง กายของพญามหาชมพูจึงกระแทกกับยอดปราสาทเกิดแผล เจ็บปวดอย่างมาก แม้จะใช้ดาบศรีกัญไชยฟันที่ยอดปราสาทก็ตาม ดาบ

วิเศษกลับหักกระเด็นไป ครั้น กลับถึงเมืองปัญจาลนครก็ว่าตนขึ้นหมายยิงไปร้อยพระกรรม พญาพิมพิสาร พญาดังกล่าวได้ยินเสียง กระหึ่มมาแต่ไกลก็เสด็จไปสู่สำนักของพระพุทธองค์ที่ เวฬุวันมหาวิหารและทูลถามเหตุร้าย พระพุทธองค์ ก็ตอบความปรารถนาของพญาชุมพูติ พญาพิมพิสารได้แต่ตัวสั่นด้วยความกลัวและขอพระพุทธ องค์เป็นที่พึ่ง เมื่อลูกธนูค้นหาไม่พบ ก็ตามมาจนถึงเวฬุวันมหาวิหารแล้วส่งเสียงคำรามสนั่นทั่วเมือง พระพุทธองค์จึงให้พระโมคคัล ลานะเถระไปห้ามเหตุร้ายนั้น พระโมคคัลลานั้นได้เนรมิตสุรจักรไป ทำลายลูกศรนั้นเสียธนูแตก เป็นเจ็ดเสี่ยงรีบกลับไปยังแคว้นดังเดิม ท้าวมหาพุมพิจึงสั่งให้ฉลองพระบาทไปมัดข้อพระบาท พญาพิมพิสารมาถวายฉลองพระบาททิพย์กลายเป็นนาาคู่หนึ่งว่ายพาตรงมาหา พญาพิมพิสาร ยังเวฬุวันมหาวิหาร แต่ก็ถูกพระโมคคัลลานั้นเนรมิตครุฑยักษ์ไปปราบจนนาคทั้งสอง สิ้นฤทธิ์ กลับไปเป็นฉลองพระบาททิพย์ตกลงตรงหน้าพญาชุมพูติทำให้ทรงพิโรธยิ่งขึ้น

ต่อมาเมื่อพระพุทธองค์ตรวดดูเห็นว่าพญาชุมพูติยังมีอุปนิสัยในโลภุตรธรรม จึงขอให้ พระอินทร์นำสาส์น ของพระองค์ไปกำราบและให้พญาชุมพูติพร้อมกับบราหฺมาเทวีและ ประยูรญาติไปเข้า เฝ้าพระพุทธองค์ที่เวฬุวัน พระอินทร์จึงแปลงเป็นพรานป่าไปปรากฏต่อหน้า พระพักตร์พญาชุมพูติในที่ประชุมเสนามาตย์และสั่งให้พญาชุมพูติไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ พญาชุมพูติพิโรธมากจึงยิงธนู วิเศษแต่ก็ถูกจักรแก้วของพระอินทร์แปลงแล้วร่วงลง อำนาจ ของจักรแก้วทำให้เกิดความร้อนไปเผาเครื่องแต่งกายของทุกคนในห้องพระโรง และด้วยความ ร้อนจากจักรแก้วทำให้ชาวเมืองทั้งปวงต้องหนี ลงน้ำ แม้กระทั่งพญาชุมพูติก็ยังหนีไปยังตุ่ม น้ำ เมื่อเห็นดังนั้นพระอินทร์จึงเรียกจักรแก้วคืนสู่พระหัตถ์และเรียกพญาชุมพูติออกไปหา พร้อมเนรมิตผ้าให้ผืนหนึ่งเพื่อปิดพระวรกาย และสั่งให้ไปถวาย บรรณาการต่อ “พญาเอกรม หาราช” ภายในเจ็ดวัน จากนั้นจึงกลับมารายงานพระพุทธเจ้า

ในวันที่ 7 พระอินทร์ ท้าวจตุโลกบาลและบริวารทั้งปวงก็เนรมิตเวฬุวันมหาวิหาร ให้เป็น เมืองอันยิ่งใหญ่และงดงาม ประกอบด้วยกำแพงแล้วด้วยแก้วเจ็ดประการ 7 ชั้น ภายใน เมืองกว้าง 1000 คาวุต มีสระโบกขรณีห้าแห่งสมบูรณ์ด้วยดอกไม้ต่าง ๆ มีปราสาทประธาน ที่งามเสมือนเวฬุ ยนต์แวดล้อมด้วยปราสาทแก้วมณีนีทั้งหลายเรียงรายโดยรอบหน้าปราสาท หลังใหญ่มีมณฑปหลังใหญ่ แล้วด้วยแก้วเจ็ดประการมีบัลลังก์เรียงรายอยู่ ระหว่างกำแพง แต่ละชั้นให้มีบริวารของท้าวจตุโลกบาล

รักษา ในปราสาทใหญ่ให้มีนางฟ้าประจำทุกชั้นและตามทางที่พญาชุมพูปติจะต้องเสด็จเลียบฝั่งแม่น้ำ นั้นเนรมิตให้กว้างขวางและมีเหล่าครุฑขนาดทั้งหลายแปลงเป็นพ่อค้าแม่ค้า และเป็นชาวบ้านจับจ่าย สิ่งของไปมา

ในเวลาสาย พญาชุมพูปติก็เสด็จไปถึงเมืองเนรมิต พระพุทธรองค์ได้มอบให้สุขสามเณรและมาฆสามเณรเนรมิตเป็นกุมารไปนำเสด็จเข้าเมืองโดยให้พญาชุมพูปติลงจากช้างแล้วพานางกัญจนราช เทวี ราชบุตรและข้าราชการผ่านกำแพงเมืองแต่ละชั้น ซึ่งบริบูรณ์ด้วยสัตว์หิมพานต์และทรัพย์ สมบัติอันวิเศษในปราสาทชั้นบนนั้น พระอริยสาวกทั้งหลายก็เนรมิตเป็นเสนาอำมาตย์ราชมนตรีอยู่ เต็มท้องพระโรงที่มีพระพุทธรเจ้าเนรมิตเป็นท้าวมหาราชและมเหสีเทวีประทับเป็นประธานอยู่ พญาชุม พูปตินี้ก็ถึงความเก่งกาจของทูตไปบอกข่าวแก่พระองค์เมื่อ 7 วันก่อนก็ยังทำให้รู้สึกว่าคุณยิ่งใหญ่ที่ พระองค์มีนั้นลดลงเมื่อเทียบกับความยิ่งใหญ่ของการที่ได้สัมผัสเห็น ความยิ่งใหญ่ของพระองค์เสมอ กับแสงหิ่งห้อยที่มาเทียบกับแสงจันทร์ ยิ่งคิดยิ่งลตทิฐิลงเรื่อย ๆ จึงดำเนินด้วยความหวาดหวั่นก้อ เงินผ่านความสง่างามทั้งหลายจนไปก้มกราบแทบบัลลังก์ถวายเครื่องราชบรรณาการแล้วจึงประทับ อยู่ในที่อันสมควร

“พญาเอกมหาราช” รับเครื่องราชบรรณาการแล้วก็ปฏิสันถารกับพญาชุมพูปติด้วย สุนทรവാจา น้อมใจให้ลดทิฐิมานะลงได้ระดับหนึ่ง แล้วแสดงธรรมอันเป็นไปตามอริยสัจทั้ง 4 พร้อม ทั้งอรรถและพยัญชนะจนโน้มน้าพระทัยของพญาชุมพูปติสู่ไตรสรณคมน์ จากนั้นจึงแสดงอนุปพิภกา 5 ประการให้ฟังโดยพิสดารจนพญาชุมพูปติสิ้นความเคลือบแคลงและได้ดวงตาเห็นธรรม เมื่อพระพุทธรองค์ทรงหยั่งรู้ถึงน้ำพระทัยในโลกุตตรธรรมของพญาชุมพูปติแล้วก็เทศนาอริยมรรคทั้ง 8 ซึ่งเมื่อ แสดงเสร็จสิ้น พญาชุมพูปติก็บรรลุโสดาปัตติผลและมีอหยาศัยน้อมสู่การบวชอย่างแรงกล้า เมื่อถึง ระดับนั้นแล้ว ภาพของเมืองและสิ่งเนรมิตทั้งหลายก็กลายสู่สภาพเดิมอันเป็นเวฬุวนารามมหาวิหาร ซึ่งพร้อมด้วยพระอริยสาวกและบริษัททั้ง 4 อำมาตย์ราชบริพารของพญาชุมพูปติทุกคนได้รับรส แห่งธรรมในครั้งนั้นต่างมีดวงตาเห็นธรรมและรับเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ครั้นพญาชุมพูปติหายจากความงุนงงแล้วก็เข้าไปขอบวชกับพระพุทธรองค์ บรรดาท้าวพญาทั้งร้อยเอ็ดหัวเมืองและเสนา ข้าราชการของพญาชุมพูปติซึ่งบรรลุโสดาบันแล้วก็ขอบวชด้วย พระพุทธรองค์ก็ประทาน เอหิภิกขุอุปสัมปทาให้โดยทั่วกัน ครั้นนั้นพญาพิมพิสารก็จัดหาเครื่องบริขารให้ผู้บวชนั้นจนครบ ส่วน พญาชุมพูปติผู้มุ่งออกบวชก็มีเทวดาเอาเครื่องบริขารมาถวาย อันเนื่องจากอนุสนธิจากผลบุญที่ทรง เคยได้

กระทำมาก่อน ดังมีความกล่าวสืบไปว่า

ในคราวที่พระพุทธมหากัสสปะมาตรัสรู้นั้น พญาชุมพุดิเกิดเป็นพ่อค้าเดินทางด้วย เกวียนไปยังเมืองต่าง ๆ ครั้งหนึ่งไปพบพระพุทธมหากัสสปะออกบิณฑบาตอยู่ จึงได้นำอมถวายผ้า กัปปาสิก เมื่อสิ้นชีวิตแล้วจึงได้เกิดเป็นเทวดาอยู่ในวิมานสูง 16 โยชน์ มีนางฟ้าแสนหนึ่งเป็นบริวาร

เพราะผลบุญในครั้งนั้น ครันสิ้นบุญก็ได้เกิดเป็นราชาแห่งเมืองปัญจาปนคร และด้วยผลบุญที่ยังมีอยู่ จึงมีธนูวิเศษและฉลองพระบาททิพย์รวมทั้งแก้วมณีโชติและสรรพสมบัติต่าง ๆ ก่อนที่พระองค์จะปลง พระเกศาเมื่อบวชนั้น ก็ได้ขออนุญาตจากนางกัญจนเทวีเสียก่อน

ฝ่ายนางกัญจนเทวีและสิริคุตตราชกุมารครั้นออกจากเวฬุวันก็คิดไปต่าง ๆ ยิ่งได้เห็นเหล่า เสนาอำมาตย์ทั้งหลายออกบวชจนเหลือไม่มากนักและได้เห็นภิกษุทั้งหลาย มีนางมหาปชาบดีเป็น ประธาน ก็มอบเครื่องราชกกุธภัณฑ์ให้พระโอรสแล้วนางก็ขอบวช ฝ่ายราชบุตรก็ได้มอบสิ่งของราช ทรัพย์ให้แก่เสนาอำมาตย์นำกลับไปสู่ปัญจาปนครแล้วพระองค์ก็ออกบวชอีกผู้หนึ่ง

พญาชุมพุดิเมื่อบวชและได้รับกัมมัญฐานจากพระโอรสแล้ว ก็เจริญสมณธรรมจนสำเร็จ เป็นผู้หมดกิเลสในวันนั้นขณะอาภิตยตกดิน และได้รับเอตทัคคะจากพระบรมศาสดาว่า เป็นผู้เลิศ กว่าภิกษุทั้งหลายในการตรัสรู้ธรรมเร็วพร้อมด้วยอภิญญา ส่วนนางกัญจนเถรีและสิริคุตตสามเณรก็ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ในเวลาต่อมา ทั้งสามได้มีส่วนในการเผยแพร่พระศาสนาให้รุ่งเรืองตลอดอายุขัย (ธนภัทร์ ลิมป์สนัยกุล, 2558: 30-33)

แนวคิดและความเชื่อพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา

พระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา พบมาตั้งแต่ในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ในศิลปะมอญ – หริภุญไชย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลทางภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากลพบุรี รวมทั้งอิทธิพลจากประเทศพม่าเข้ามาผสมผสานในระยะหลัง (ภรดี พันธูภากร, 2542: 124-125) ซึ่งคงจะมาจากดินแดนพม่าหรือดินแดนภาคกลางของไทย กับการใช้รูปแบบเดียวกัน หลังจากนั้นพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา ได้ปรากฏอีกครั้งหนึ่งในราวพุทธศตวรรษที่ 19-21 ในวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา ซึ่งน่าจะสืบทอดความเชื่อของวัฒนธรรมมอญ หริภุญไชย และความเชื่อของดินแดนใกล้เคียง เช่น ดินแดนพม่าเข้ามาผสมผสานกัน

จากอิทธิพลความเชื่อหลากหลายที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลานานของดินแดนภาคเหนือที่มีผลต่อความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา อาจกล่าวโดยรวมได้ว่า พระพุทธรูปทรงเครื่องตามความเชื่อของคนล้านนา หมายถึงพระพุทธรูปที่อยู่ในสภาวะเหนือมนุษย์อาจแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ตามความเชื่อในลัทธิตันตระ เช่นที่พระองค์ทรงเนรมิตพระวรกายเป็น พระราชาธิราช (ภรดี พันธุมภักดิ์, 2542: 195) เพื่อปราบพระยาขุมพูปติตามตำนานขุมพูปติ ซึ่งความเชื่อเรื่องพุทธประวัติตอนนี้ของพระพุทธรูปเจ้าแพร่หลายมากในดินแดนล้านนา เช่นเดียวกับในดินแดนพม่า มีหลักฐานยืนยันความเชื่อตามตำนานนี้ชัดเจนได้แก่การสร้างรูปพระยาขุมพูปติ เป็นรูปบุคคลประทับนั่งอัญชลี มีจารึกอักษรไทยวนที่ฐาน อายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ 21 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 22 กล่าวว่า “พระยามหาขุมพูปตินี้สร้างขึ้นเพื่อค้ำพระศาสนา” (ธนภัทร์ ลิ้มหัตถ์, 2558: 154)

นอกจากนี้พระพุทธรูปทรงเครื่องล้านนา อาจหมายถึง พระอนาคตของพระพุทธรูปเจ้า (หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์, 2531: 247) ได้แก่ พระศรีอริยเมตไตรย ซึ่งจะลงมาตรัสรู้ต่อไปเมื่อสมัยของพระพุทธรูปเจ้าองค์ปัจจุบันสิ้นสุดลงแล้ว ชาวล้านนามีความเชื่อเรื่องพระศรีอริยเมตไตรยว่า สืบเนื่องมาจากตำนานพระมาลัย ดังกล่าวปรากฏหลักฐานยืนยันความเชื่อมีอยู่มากมาย เช่น จารึกจำนวนมากตั้งแต่สมัยพระเจ้าติโลกราช มักแสดงความเชื่อเรื่องของล้านนาว่าการบำเพ็ญบุญในพระพุทธรูปศาสนาอาจต่ออายุพระพุทธรูปศาสนาให้ยืนยาวจนครบกำหนด 5000 ปีได้ แล้วหลังจากนั้นพระศรีอริยเมตไตรยจะเสด็จลงมาจากสวรรค์เพื่อตรัสรู้และโปรดสัตว์ต่อไป (ฮัสส์ เพนซ์, 2519: 65-93) ในจารึกที่เป็นฐานของพระพุทธรูปทรงเครื่องสร้างเมื่อ พ.ศ. 2083 ได้กล่าวถึงผู้สร้างพระพุทธรูปทรงเครื่ององค์นี้ว่าเป็นหญิง 3 คนได้ตั้งความปรารถนาขอพบกันทุกชาติจนกว่าจะพบในนิทานและผู้หนึ่งขอเป็นเหมือนนางวิสาขาและได้รับโสดาบัน ในสำนักพระศรีอริยเมตไตรย (ฮัสส์ เพนซ์, 2519: 140)

รูปแบบพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา

จากการศึกษารูปแบบประติมากรรมในภาคเหนือของประเทศไทยเพราะว่านิยมสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องเป็นจำนวนมากเริ่มจากพระพุทธรูปทรงเครื่องในศิลปะมอญหรือขอมได้แก่ เศียรพระพุทธรูปทรงเครื่องจากวัดประตูลี อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน อายุราวครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 17 ซึ่งถึงแม้จะชำรุดเหลืออยู่เฉพาะพระเศียรแต่พระบุรณะที่กลางพระนลาฏยืนยันว่าน่าจะเป็นเศียรพระพุทธรูปมากกว่าเศียรเทวดา (ดำรงราชานุภาพ, 2547:

30) และพระพุทธรูปทรงเครื่องปางแสดงธรรมจัดแสดงในห้องศรีวิชัยพระราชวังพระนครที่อาจเปรียบเทียบกับพระพิมพ์ที่เวียงท่ากานกำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ 17-18 (ดำรงราชานุภาพ, 2547: 124) หลังจากนั้นในช่วงอาณาจักรล้านนาได้พบพระพุทธรูปทรงเครื่องอีกเริ่มตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 (ดำรงราชานุภาพ, 2547: 29) และทวีความนิยมในการสร้างมากยิ่งขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 20-21

พระพุทธรูปทรงเครื่องในศิลปะล้านนาสร้างขึ้นด้วยวัสดุหลายประเภท เช่น สำริด ศิลปะ และดินเผา มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก พระพุทธรูปทรงเครื่องเหล่านี้อาจจำแนกตามลักษณะทางศิลปะออกได้เป็นกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องอิทธิพลศิลปะปาละของอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนมงกุฎที่อาจเปรียบเทียบกับพระพุทธรูปทรงเครื่องศิลปะปาละได้โดยตรงและมีอิทธิพลของศิลปะสุโขทัยผสมอยู่บางส่วนซึ่งคงจัดอยู่ในกลุ่มของพระพุทธรูปเชียงแสนสิงห์สองหรือพระพุทธรูปเชียงแสนรุ่นหลังได้พระพุทธรูปทรงเครื่องกลุ่มนี้ได้แก่พระหิริญชัยโพธิสัตว์จากวัดพระธาตุหริญชัยจังหวัดลำพูน เป็นพระพุทธรูปทรงสัมฤทธิ์แสดงปางมารวิชัยครองจีวรมีชายสังฆาฏิสั้นอยู่เหนือผ้ากันตามแบบพระเชียงแสนสิงห์หนึ่งแต่พระรัศมีเป็นรูปเปลวเพลิงตามอิทธิพลศิลปะสุโขทัยรวมเครื่องประดับแสดงอิทธิพลศิลปะปาละของอินเดียกล่าวคือมงกุฎทรงเทรตแบบปาละที่มีชายผ้าห้อยลงมาเหนือพระอังสะทั้งสองข้างพระกมลสร้อยพระศอกและพาหุรัดพระหริญชัยโพธิสัตว์นี้คงสร้างขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 18 พุทธศตวรรษที่ 19 คงจะสร้างขึ้นก่อนพระพุทธรูปทรงเครื่องจากวัดพระธาตุหริญชัยอีกองค์ที่ 1 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากอย่างแน่นอนเนื่องจากลักษณะบางประการที่แตกต่างไปเช่น ส่งเสริมจีวรที่มีชายสังฆาฏิยาว จนจรดพระนาภี สะสมเครื่องประดับมากขึ้นมีทั้งทองพระกรพาหุรัดและอัมมรงค์แต่ชายผ้าที่เคยให้ต่อจ้ามงกุฎหายไป

กลุ่มที่ 2 พระพุทธรูปทรงเครื่องอิทธิพลพระพุทธรูปทรงเครื่องเชียงแสนผสมพื้นเมือง ลักษณะเครื่องทรงแตกต่างไปจากกลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นอิทธิพลศิลปะปาละอย่างชัดเจนพระพุทธรูปทรงเครื่องกลุ่มนี้เริ่มจากพระพุทธรูปทรงเครื่องที่มีจารึกอักษรล้านช้าง 2083 (บริบาลบุริภันท์ และคณะ, 2502: 234) ที่ฐานเป็นพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัยครองจีวรมีชายสังฆาฏิยาวภาคมาถึงกลางบ้านพระองค์ที่บออยู่บนเครื่องประดับอีกชั้นหนึ่งอันประกอบด้วยสร้อยสังวาลภาพจากพระอุระขาขึ้นไปยังพระอังสาซ้ายต้องการขาที่ไม่มีจีวรคลุมเผย

ให้เห็นชัดพาหุรัดและทองภาคก่อนทางที่ซื้อพระกรและช่วงบนของข้อพระกรนอกจากนี้ทรงสวมมงกุฎที่มีลักษณะที่คล้ายไปจากมงกุฎทรงเทริดอิทธิพลศิลปะปาละมาก

นอกจากนี้พระพุทธรูปทรงเครื่ององค์นี้ที่ครองจีวรบนเครื่องประดับชั้น 1 แล้ว พระพุทธรูปองค์ทรงเครื่ององค์อื่นๆ จะไม่ครองจีวรห่มคลุมอีกต่อไปแต่จะส่งเครื่องส่งตามแบบกษัตริย์ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะ และลัษณนาตอนปลาย (บริบาลบุรีภัณฑ์ และคณะ, 2502: 201) อันประกอบไปด้วยมงกุฎทรงสูงที่ยอดมักทำแบบรูปดอกบัวตูมลักษณะคล้ายคลึงกับเทวดาปูนปั้นวัดเจ็ดยอด อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่พระกรรมทั้งสองข้างประดับกุดนพพระพักตร์ สวมทองกร และพาหุรัด บางองค์สวมอำมรงค์ทุกนิ้วหรือนิ้วเดียวสังวาลย์ที่สวมของแต่ละองค์มีลักษณะแตกต่างกันออกไปดังเช่นพระพุทธรูปเครื่องปางมารวิชัยจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ส่วนสังวาลย์ 2 สายไขว้กันที่พระอุระมีทับทรวงประดับซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับเครื่องทรงองค์กษัตริย์พม่าในสมัยหลัง หรือกลองกับสังวาลต่อเป็นเส้นเดียวกันค่อยลงไปยังบันพระองค์ด้านใดด้านหนึ่งหรือบันพระองค์ทั้งสองด้านพระพุทธรูปกลุ่มนี้มักแสดงปางมารวิชัยขัดสมาธิราบและกำหนดอายุอยู่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 21-22 (พิริยะไกรฤกษ์, 2545: 214)

ในวิหารหลวงวัดพระธาตุหริภุญชัยมีพระพุทธรูปทรงเครื่องสำริดปางสมาธิที่ฐานมีอักษรธรรมล้านนา ซึ่งจารึกเครื่องทรงคล้ายคลึงกับพระพุทธรูปกลุ่มที่ 2 ที่กล่าวมาแล้วแต่เครื่องทรงมีนาฏศิลป์และมีขนาดใหญ่มากกว่าเดิมกรองพลัสและสังวาลย์จากที่เคยปรากฏเป็นสายขนาดเล็กกลายเป็นแถบขนาดใหญ่ต่อเป็นขึ้นเดียวกับพาหุรัดที่ประทับประดับต้นพระกรและสวมสนับแข้งด้วยนอกจากนี้ลักษณะภาพอย่างคล้ายกับพระพุทธรูปสมัยสุโขทัยด้วยสันนิษฐานว่าโครงสร้างขึ้นหลังพุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นไป (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2524: 43)

กลุ่มที่ 3 กลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องสกุลช่างพะเยาเป็นพระพุทธรูปศิลาเท่าที่พบองค์สมบูรณ์แสดงปางมารวิชัยและสละทรงเครื่องใกล้เคียงกับพระพุทธรูปสำริดในล้านนาโดยเฉพาะพุทธทรงเครื่องกลุ่มที่ 2 กล่าวคือมงกุฎเป็นสี่เหลี่ยมยอดแหลมมีลายลูกประคำประดับขอบซึ่งเป็นลายเดียวกับเครื่องทรงอื่นๆ ทั้งสังวาลพาหุรัดและทองกรแปลว่ามีความคล้ายคลึงกับเจ้าทรงเครื่องกลุ่มที่ 2 แต่มีลักษณะความเป็นสกุลช่างท้องถิ่นพะเยาเด่นเป็นพิเศษจึงจะเป็นกลุ่มที่ 3 ที่มีอายุร่วมสมัยกับพระพุทธรูปทรงเครื่องในกลุ่มที่ 2 คือถูกกำหนดอายุไว้ในราวพุทธศตวรรษที่ 21 (ดำรงราชานุภาพ, 2547: 29)

นอกจากพระพุทธรูปทรงเครื่องที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ยังพบพระพุทธรูปในดินแดนล้านนาบางองค์ซึ่งไม่อาจจัดกลุ่มได้เช่นพระพุทธรูปทรงเครื่องน้อยดินเผาปางประทับยืนจากวัดสองพี่น้องเวียงปรีक्षाสวมเครื่องทรงได้แก่พาหุรัดทองพระกรและสังวาลย์เป็นรูปไข่ปลาภาคจากพระอังสาซ้ายมายังบ้านพระองค์ขวาถ้าบนจีวรห่มเฉียง

พระพุทธรูปสำริดปิดทองทรงเครื่องในล้านนา

ภาพที่ 1 พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย
สถานที่เก็บรักษา ณ ห้องศิลปะล้านนา อาคารประพาสพิพิธภัณฑ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

1) พระพุทธรูปทรงเครื่องปางมารวิชัย ของหลวงพระราชนา มาเมื่อ วันที่ 17 ธันวาคม 2469 สถานที่เก็บรักษา ห้องศิลปะล้านนา อาคารประพาส พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

พระพุทธรูปทรงเครื่อง ปางมารวิชัย ศิลปะล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21 (ประมาณ 500 ปีมาแล้ว) สร้างขึ้นตามคติเรื่องชมพูบดีสูตร หรือพระพุทธรูปเจ้าทรงพระยาชมพูบดี โดยทรงบันดาลพระเวฬุวันวิหารประดุกเมืองสวรรค์ และเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องพระจักรพรรดิราช แสดงบุญญาภิภาพเหนือพระยามหากษัตริย์ทั้งปวง เพื่อคลายทิฐิมานะแห่งพระยามหาชมพูกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจ และทรงแสดงธรรมจนกระทั่งพระยามหาชมพูสิ้นมานะ ขอบวชเป็นพระสาวกในพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิจึงหมายถึงอำนาจ และธรรมอันเป็นแก่นสารยิ่งกว่าอำนาจแห่งทรัพย์สมบัติทั้งหลาย พระพุทธรูปทรงเครื่องยังอาจหมายถึงพระโพธิสัตว์ศรีอาริยมตไตรย พระอนาคตพุทธเจ้า คือพระพุทธรูปพระองค์ที่ 5 ในภัทรกัลป์ ที่จะมาบังเกิดเมื่อสิ้นสุดยุคของพระพุทธรูปเจ้าโคตม

2) พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร พระทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิ แบบศิลปะ/อายุสมัย ล้านนา พุทธศตวรรษที่ 21 – 22 ชนิด สัมฤทธิ์ ขนาด ตักกว้าง 32.5 เซนติเมตร สูงพร้อมฐาน 59 เซนติเมตร ประวัติ ของหลวงพระราชนา มาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2469 พระพุทธรูปทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิ ศิลปะล้านนา สวมอุณหิส ทรงกษุณทล สร้อยพระศอ สังวาล รัตพระองค์ พาหุรัด ทองกร สร้างขึ้นตามคติเรื่องชมพูบดีสูตร หรือพระพุทธรูปเจ้าทรงพระยาชมพูบดี โดยทรงบันดาลพระเวฬุวันวิหารประดุกเมืองสวรรค์ และเนรมิตพระองค์ทรงเครื่องพระจักรพรรดิราช แสดงบุญญาภิภาพเหนือพระยามหากษัตริย์ทั้งปวง เพื่อคลายทิฐิมานะของพระยามหาชมพูกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจ และทรงแสดงธรรมจนกระทั่งพระยามหาชมพูสิ้นมานะ ขอบวชเป็นพระสาวกในพระพุทธศาสนา พระพุทธรูปทรงเครื่องพระมหาจักรพรรดิจึงหมายถึงอำนาจ และธรรมอันเป็นแก่นสารยิ่งกว่าอำนาจแห่งทรัพย์สมบัติทั้งหลาย

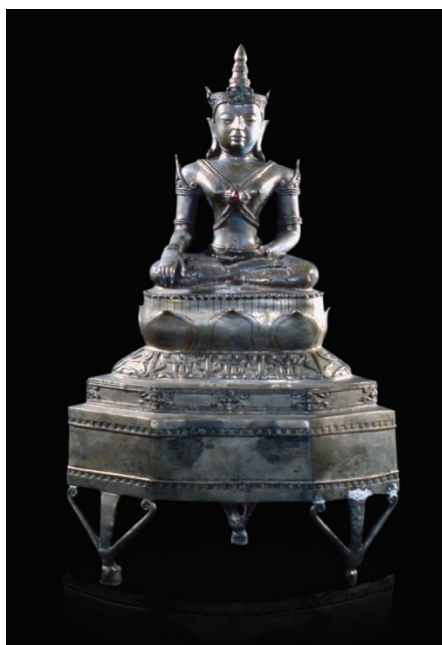
ภาพที่ 2 พระหริภุชชัยไพสิฐวรมหาธาตุ วัดพระธาตุหริภุชชัย จังหวัดลำพูน
(ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 344)

3) พระหริภุชชัยไพสิฐวรมหาธาตุ จากวัดพระธาตุหริภุชชัย จังหวัดลำพูน ต้นพุทธศตวรรษที่ 20 เป็นเนื้อสัมฤทธิ์ สูง 82 เซนติเมตร ศาลาล้านนรศภาค วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 344) พระพุทธรูปปฏิมาแบบที่ 1 ทรงเครื่องวิจิตรหมดอง ชายจีวรพาดอยู่เหนือพระถัน ทรงสวมอุณหิสห้ายอด มีแถบผ้าไขว้กันเป็นเงื่อนกระตุก ทั้งชายเหนือพระกรรมทั้งสองข้าง ทรงกุดชโล กรองคอ และพาหุรัด เป็นพระหริภุชชัยไพสิฐวรมหาธาตุ เดิมประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุหริภุชชัย จังหวัดลำพูน (ดำรงราชานุภาพ, 2515: 49) ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร พระพุทธรูปปฏิมาองค์นี้มีพุทธลักษณะที่ถอดแบบมาจากพระพุทธรูปอินเดีย เช่น อุณหิสวางอยู่เหนือเม็ดพระศกแถวแรก พระเนตรเหลือบลงแต่ปลายตัวขึ้นไปที่ปลายพระขน นอกจากนั้นแล้วชายแถบผ้าเหนือพระกรรม ก็ยังลอกแบบมาจากของอินเดียเช่นกัน เมื่อพิจารณาพุทธลักษณะทั้งหมดโดยรวมและฝีมือการหล่อชั้นครู แสดงให้เห็นว่าน่าจะสร้างขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช จึงเป็นไปได้ว่าพระพุทธรูปองค์นี้อาจจะสร้างขึ้นในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 20

ภาพที่ 3 พระหริภุญชัยบรมโพธิ์สัตว์ กลางพุทธศตวรรษที่ 21
(ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 345)

4) พระหริภุญชัยบรมโพธิ์สัตว์ กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นเนื้อสัมฤทธิ์ หน้าตักกว้าง 66 เซนติเมตร สูง 1.16 เมตร ระเบียงพระอุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานครพระพุทธรูปปฏิมาประทับขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัย ทรงเครื่อง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส “พระทรงเครื่องลำพูน เป็นพระที่มีองค์เดียวไม่มีสองงามเลิศล้ำ” (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 344) พระพุทธรูปองค์นี้ น่าจะจำลองมาจากองค์ที่กล่าวถึงเบื้องต้นเพราะเพิ่มไรพระศกขึ้นได้เม็ดพระศกแถวแรก นอกจากนั้นแล้ว ยังครองจีวรทับสร้อยพระศอซ้าย ส่วนพาหุรัด เกยूर และ ทองพระกรด้านซ้ายสวมทับบนจีวรอีกต่อหนึ่ง พระพุทธรูปองค์นี้อาจจะสร้างขึ้นในรัชสมัยของพญาแก้ว ในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 21 (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 196)

ภาพที่ 4 พระสมณโคดม ปางโปรดพญาชมพูบดี
ที่มา : พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 346.

5) พระสมณโคดม ปางโปรดพญาชมพูบดี กลางพุทธศตวรรษที่ 21 สัมฤทธิ์ สูง 56 เซนติเมตร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เชียงใหม่ พระพุทธปฏิมาในแบบที่ 2 อาจจะเป็น พระสมณโคดมโปรดพญาชมพูบดี ทรงพระธรรมเทศนาโปรดพญาชมพูบดี จนทรงเลื่อมใส และ ขอบรรพชา ตามที่กล่าวถึงในชมพูบดีสูตร (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 348)

หลักฐานของพม่า เชื่อกันว่าปางนี้เกิดขึ้นที่เชียงใหม่ก่อนที่จะนำไปแพร่หลายที่อื่นซึ่งสอดคล้องกับพระวินัยของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงสันนิษฐานว่า หนังสือ มหาชมพูบดีสูตร ซึ่งอยู่ในหมวดสุดท้ายคหะ คือหนังสือซึ่งส่งเคราะห์รวมอยู่ใน พระสุตตันตปิฎก นั้น แท้จริงแล้วมิได้รวมอยู่ในพระไตรปิฎกคัมภีร์ใด “ผู้ชำนาญภาษาฟีได้ตรวจสำนวน เห็นว่าเป็นหนังสือแต่งในแควประเทศของเรา” ภายหลังหนังสือจามเทวีวงศ์ และ

รัตนพิมพ์วงศ์ จึงเป็นไปได้ว่า มหาชมพูติสูตร เป็นวรรณกรรมภาษาบาลีอีกเรื่องหนึ่งที่แต่งขึ้นโดยพระภิกษุชาวไทย ซึ่งน่าจะเป็นพระภิกษุฝ่ายอรัญวาสี ในรัชสมัยพญาแก้ว (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551: 6)

พระพุทธรูปไม้ทรงเครื่องในล้านนา

วัดมหาโพธิ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พระพุทธรูปไม้โบราณ ทรงเครื่องกษัตริย์ปางประทับยืนเปิดโลก เป็นพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นโดยเจ้าเมือง ต่อมาได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายเมื่อเกิดน้ำท่วมครั้งใหญ่ในเมืองน่าน จึงได้ย้ายมาสร้างวัดใหม่ พร้อมกับนำพระพุทธรูปองค์นี้มาเป็นประธานของวัด วัดนี้มีชื่อเรียกว่า วัดพระแก้ว (อยู่ในบริเวณค่ายสุริยพงษ์ ในปัจจุบัน) ซึ่งพื้นที่นี้สูงกว่าบริเวณเมืองน่านเดิม ต่อมาได้เกิดไฟไหม้ เหลือแต่พระพุทธรูปทรงเครื่องล้มอยู่ ชาวบ้านที่มาพบเห็นจึงเกิดความอัศจรรย์ใจอย่างยิ่ง จึงนำพระพุทธรูปไปตั้งไว้ที่ต้นโพธิ์ แล้วได้สร้างวัดมหาโพธิ์ขึ้น เมื่อสร้างเสร็จก็ได้นำมาเป็นพระประธานของวัด ครอบงำจนถึงปัจจุบันนี้

พระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ปางประทับยืนเปิดโลก ประดิษฐานแท่นแก้วเป็นพระประธานของวัด ซึ่งมีขนาด สูง 260 เซนติเมตร รูปแบบกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องต้นอย่างจักรพรรดิราช ประกอบไปด้วยมงกุฎทรงสูง กรรเจียกจร กุณฑล กรองศอ ทับทรวง พาหุรัด ทองพระกร ทองพระบาท ชายไหว ชายเครง โดยรูปแบบแล้วแสดงให้เห็นอิทธิพลของพระพุทธรูปทรงเครื่องแบบรัตนโกสินทร์ คือทำมงกุฎสูงมากเป็นมงกุฎครอบเฉพาะพระเศียร ไม่ยาวลงถึงส่วนหลัง ชายไหวชายเครงไม่อ่อนไหว พระพุทธรูปองค์นี้ก็ยังปรากฏอิทธิพลพื้นเมืองแสดงให้เห็นถึงช่างเมืองหลวงพระบางที่ได้ทำเลียนแบบ

วัดชนะไพร ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (ในพิพิธภัณฑ) วัดชนะไพร ตั้งอยู่เลขที่ 28 บ้านสะหมู่ที่ 8 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีพระพุทธรูปทรงเครื่องจักรพรรดิ ประดิษฐานอยู่ในหอคำเมืองน่าน อยู่ภายในพิพิธภัณฑ มีขนาดสูงประมาณสองเมตรกว่า ได้ย้ายมาจากวัดบุญยืน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เจ้าหลวงอัตถวรปัญโญ เชิญมาสร้างพระพุทธรูปในเมืองน่าน ซึ่งคาดว่าผู้สร้างพระพุทธรูปองค์นี้น่าจะเป็นเจ้าเมืองเพราะเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ ซึ่งคนธรรมดาไม่สามารถสร้างได้ รูปแบบกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องต้นอย่างจักรพรรดิราช ประกอบไปด้วยมงกุฎทรงสูง คลุมด้วยฉัตรหรือหมวก กรรเจียกจร กุณฑล กรองศอ ทับทรวง พาหุรัด ทองพระกร ทองพระบาท ชายไหว

ชายเครื่องที่ประดับตกแต่งด้วยลวดลายต่างๆ ด้วยรักสมุกขึ้นเป็นตัวนก เป็นเทคนิคที่นิยมมากในล้านนา พระศอเป็นริ้วปล้องแบบลือ พระพักตร์เวียว พระโขนงโก่ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกแบน พระโอษฐ์เล็กยาวหักต่อด้วยริ้วระหว่างพระนาสิกและพระโอษฐ์สามเส้น ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่เจอในจิตรกรรมฝาผนังเมืองน่าน พระกรรมเป็นรูปตัวซี แบบไทลื้อ

วัดทุ่งผึ้ง ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง วัดทุ่งผึ้ง ตั้งอยู่บ้านทุ่งผึ้ง หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง สังกัดสงฆ์มหานิกาย พระพุทธรูปไม้ปางสมาธิทรงเครื่องกษัตริย์ พระพุทธรูปองค์นี้ไม่ปรากฏปีที่สร้าง แต่ลักษณะเด่นของพระพุทธรูปองค์นี้ เป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องกษัตริย์ พบภายในกุฏิเจ้าอาวาสโดยวางบนแท่นแก้ว ซึ่งลักษณะการสร้างนี้ในล้านนาพบอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 ทั้งที่เป็นกลุ่มช่างล้านนา และกลุ่มสกุลช่างพะเยา แต่พระพุทธรูปองค์นี้ทำปางสมาธิ ซึ่งน่าจะสร้างในสมัยหลังแล้วเพราะว่าการสร้างยังพระพุทธรูปในอดีตพบว่ามีกฏเกณฑ์ในการสร้าง แต่สมัยหลังผู้ถวายหรือช่างน่าจะกำหนดขึ้นเองโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่สร้างกันมาแต่ก็แตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการสร้างพระพุทธรูปไม้ในยุคหลัง ส่วนเทคนิคการประดับตกแต่งนั้นจะทำเครื่องประดับด้วยการปั้นรักสมุก ซึ่งเป็นเทคนิคที่ชาวล้านนาในยุคราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนชำนาญมาก พุทธลักษณะพระพุทธรูปองค์นี้เพรียวบางบนพระองค์เล็ก พระอังสาใหญ่ พระพักตร์รี พระโขนงโก่งเป็นสัน พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์เล็ก พระกรรมยานใหญ่ ใส่กุณฑล ขนาดใหญ่ ตามแบบกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องล้านนา ใส่มงกุฎทรงกรวยหกเหลี่ยม แต่ทำเหลี่ยมเป็นสันชัดเจนพุ่งตรงไปจุดศูนย์กลาง โดยยอดของมงกุฎเป็นรูปดอกบัวตูม พระเศวตสลักเป็นตารางทาด้วยรัก เทคนิคประดับตกแต่งคือลงรักทาชาดแล้วปิดทอง

วัดบุญยืน อ.เวียงสา จ.น่าน พระพุทธรูปไม้ทรงเครื่อง ซึ่งปัจจุบันองค์ดังกล่าวจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน พระพุทธรูปองค์นี้เชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัยเจ้าฟ้าอัตถวรปัญโญ เจ้าผู้ปกครองนครเมืองน่านช่วงปี พ.ศ. 2329-2535 (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2551: 232) มีการสร้างวัดบุญยืนที่อำเภอเวียงสาขึ้นเป็นวัดสำคัญของเมืองสันนิษฐานว่า พระพุทธรูปทรงเครื่ององค์ดังกล่าวน่าจะสร้างขึ้นคราวเดียวกันประมาณ พ.ศ. 2336 บานประตูของพระวิหารบริเวณขอบบนบานประตูมีคำจารึกที่เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา เรื่องราวที่จารึกกล่าวถึง

จากปีในการสร้างวัดบุญยืนสามารถนำมากำหนดอายุพระพุทธรูปทรงเครื่องของวัดบุญยืนน่าจะสร้างคราวเดียวกับการสร้างวัด นอกจากนั้นรูปลักษณะของพระพุทธรูป

ทรงเครื่องคล้ายกับรูปสลักทวารบาลที่บานประตูของวัดบุญยืน ซึ่งสลักรูปเทวดาทรงเครื่องสวมมงกุฎประดับกรเจียกจร สวมสร้อยสังวาลมีทับทรวงประดับกลางอุระ บริเวณผ้านุ่งประดับชายไหวชายแครง และสวมฉลองพระบาทเชิงงอนลักษณะของเทวดาเหมือนกับพระพุทธรูปทรงเครื่องทั้งพระพักตร์และเครื่องแต่งองค์จึงน่าจะสร้างในคราวเดียวกัน

ส่วนฐานพระพุทธรูปทรงเครื่อง ที่มีลักษณะประทับยืนมีฐานบัวในผังแปดเหลี่ยมมารองรับฐานล่างสุดเป็นแถบหน้ากระดานเรียบถัดขึ้นไปเป็นบัวคว่ำ ท้องไม้กว้างคาดลูกแล้วอกไก่ 1 เส้น ส่วนของบัวหางและหน้ากระดานบนสลักเป็นกลีบบัวและเกสรบัว

เครื่องทรง สวมมงกุฎทรงสูง ประดับกรเจียกจร พระพักตร์วงรี พระโขนงโค้ง พระเนตรเหลือบต่ำ ปลายพระเนตรวัดขึ้น พระนาสิกค่อนข้างแบนบริเวณปลายตัดตรง ริมพระโอษฐ์บางและแยมพระโอษฐ์เล็กน้อยพร้อมสลักร่องพระโอษฐ์เป็นเส้นยาวถึงพระนาสิก บริเวณพระคอสลักเป็นชั้นๆ พระกรณยาว สวมกุดชโลทั้ง 2 ข้าง กุดชโลคล้ายพู่ห้อยปลายสะบัดไปทางด้านหลัง

บริเวณพระวรกายครองติ้วเฉียง มีสังฆาฏิเป็นแผ่นยาวปลายจรดพระนาภี สวมกรองคอเป็นแถบกลมถัดลงมามีสายสร้อย 2 สาย ยาวลงมาบริเวณปลายสะบัดเป็นเปลว กระหนกประดับทับทรวงที่มีลักษณะคล้ายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน กรอบลายประกอบจากวงโค้งกรอบบรรจุลายไม้ใบไม้แบบประดิษฐ์ บริเวณพระกรประดับพาหุรัดรัดบริเวณต้นแขน นอกจากนั้นยังประดับทองพระกร อีก 3 ชั้น บริเวณถัดจากต้นแขน ข้อศอก และข้อมือ สวมอำมรงค์ข้างละ 4 นิ้ว ยกเว้นพระอังคุฐ

ส่วนล่างทรงภูษาซ้อนกัน 3 ชั้น มีแถบหน้านางภูษาสลักลวดลาย ประดับรัดพระองค์ปักแห่งสลักไม้แยกจากองค์พระพุทธรูป ชายไหวชายแครงซ้อน 3 ชั้น ทำเป็นแผ่นแยกสามารถถอดออกได้ ประดับทองพระบาท และสวมรองพระบาทเชิงงอน เมื่อมองจากด้านหลังพระพุทธรูปทรงเครื่องจะเห็นลวดลายที่สลักบนภูษาอย่างชัดเจน นอกจากนั้นจะเห็นชั้นของภูษาแต่ละชั้นจะทำปลายขอบผ้าสะบัดปลิวรับกับชายไหวชายแครงด้านหน้า

วัดพระธาตุแช่แห้ง หมู่ 3 บ้านหนองเต่า ตำบลม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
พระพุทธรูปทรงเครื่องวัดพระธาตุแช่แห้ง ปัจจุบันได้ถูกโจรกรรมไปเมื่อ พ.ศ. 2524 การสวมมงกุฎทรงสูงประดับกรเจียกจร สวมสร้อยสังวาล ทับทรวง บริเวณผ้านุ่งประดับชายไหวชายแครงซ้อนกัน 3 ชั้น ผ้านุ่งสลักลวดลายชายผ้านุ่งสะบัดขึ้น พระบาทสวมฉลองพระบาทเชิงงอน

พระพักตร์ของพระพุทธรูป 2 องค์ พระพักตร์รูปไข่ พระโขนงโค้ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกโด่ง ปลายพระนาสิกตัดตรง พระโอษฐ์แย้มเล็กน้อย สลักพระหนุเป็นปม สุนทรีของพระพักตร์พระพุทธรูปเป็นแบบเดียวกับพระพุทธรูปทรงเครื่องที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ น่าน เป็นการสร้างในกลุ่มสกุลช่างเดียวกัน

วัดพระธาตุช้างค้ำ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน พระพุทธรูปไม้ทรงเครื่อง วัดพระธาตุช้างค้ำ มีลักษณะพระพุทธรูปประทับยืนแสดงปางเปิดโลก เก็บรักษายู่ภายในวัดไม่ได้นำออกมาจัดแสดงในวิหาร ลักษณะพระพุทธรูปทรงเครื่องที่เก็บรักษาไว้ที่วัดแห่งนี้ พระพุทธรูปสวมมงกุฎทรงสูง จากภาพไม่พบการประดับกรเจียรจรัสนิชฐานว่าทำแยกขึ้นมาประดับจึงหลุดหายไป ครองจีวรห่มเฉียง สันถาฏีเป็นแผ่นยาวจรดพระนาภี สวมกรองคอ สร้อยสังวาล และทับทรวงอยู่ต่ำประมาณพระนาภี ผ่านูประดับรัตนพระองค์ผ่านูมีแถบหน้านางยาวลงมาต่ำแหน่งด้านล่างของผ่านูประดับชายไหวชายแครง 2 ช่วง บริเวณพระบาทเปลือยเปล่าไม่สวมฉลองพระบาท (ภาวินี ทองสันติสุข, 2559: 66)

พระพักตร์ของพระพุทธรูปทรงเครื่อง วัดพระธาตุช้างค้ำ ยังมีเค้าโครงเหมือนพระพุทธรูปในกลุ่มเดียวกันคือ พระพักตร์รูปไข่ พระโขนงโค้ง พระเนตรเหลือบต่ำ พระนาสิกโด่งปลายตัดตรง พระโอษฐ์แย้มเล็กน้อย ที่พระหนุมีปม

วัดพระเกิด ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน วัดพระเกิดสร้างในสมัยเจ้าผู้ปกครองนครน่านองค์ที่ 11 ในราชวงศ์หลวงดีนมหาวงศ์ หรือเจ้ามหาวงศ์ สร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2381 (ชาติรี เจริญศิริ, 2549: 26) วัดพระเกิดมีพิพิธภัณฑสถานวัดพระเกิดตั้งอยู่ภายในวัด มีพื้นที่จัดแสดงศิลปวัตถุภายในวัด รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีตของชาวบ้าน ภายในพิพิธภัณฑสถานนี้มีพระพุทธรูปทรงเครื่องจัดแสดงจำนวน 3 องค์ แบ่งเป็นพระพุทธรูปทรงเครื่องขนาดเท่าคนจริง 1 องค์ และพระพุทธรูปทรงเครื่องขนาดเล็ก 2 องค์ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2551: 233)

พระพุทธรูปทรงเครื่ององค์นี้ แต่เดิมประดิษฐานอยู่ในอุโบสถหลังเก่า ลักษณะของพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนบนฐานบัวแสดงปางเปิดโลก พระเศียรสวมมงกุฎทรงสูงส่วนยอดสลักเป็นทรวงกรวยแหลม ไม่พบการประดับกรเจียรจรัส และกนกพล สวมกรองคอ สร้อยสังวาลทับกันเป็นรูปกากบาทประดับทับทรวงขนาดเล็ก มีการสลักชายสลักชายสันถาฏีเป็นแผ่นยาวขัดกับการแสดงพระกันรวมถึงไม่แสดงเส้นจีวรที่พาดจากอังสาซ้ายลงมาขึ้นพระองค์ทางขวา ต่างจากพระพุทธรูปทรงเครื่องที่แสดงการครองจีวรเฉียงชัดเจน

ส่วนฝั่วนั่งประดับรัตนบัลลังก์ และปั้นหนึ่ง มีแถบหน้านางสลักกลดลายรักร้อย บริเวณแถบหน้านางสลักชายไหวชายแครง 3 ชั้น ชายไหวชายแครงค่อนข้างติดกับฝั่วนั่งปลาย สะบัดไม่มากเท่าพระพุทธรูปทรงเครื่อง ฝั่วนั่งค่อนข้างสอบลง บริเวณพระบาทสวมฉลองพระบาทเชิงงอน

พระพุทธรูปทรงเครื่ององค์นี้บริเวณพระวรกายส่วนพระอุระมีการแสดงกล้ามเนื้อ แตกต่างจากพระพุทธรูปทรงเครื่อง บริเวณพระอุระค่อนข้างเรียบไม่แสดงสัดส่วนของกล้ามเนื้อ การสลักเครื่องทรงทั้งกรองคอ สร้อยสังวาลที่ไขว้กับเป็นรูปกากบาท ทับทรวง สลักได้นูน ขึ้นกลดลายชัดเจนรวมถูงมีการประดับอัญมณีลงบนพระพุทธรูปซึ่งไม่พบการประดับลักษณะนี้กับพระพุทธรูปทรงเครื่ององค์นี้

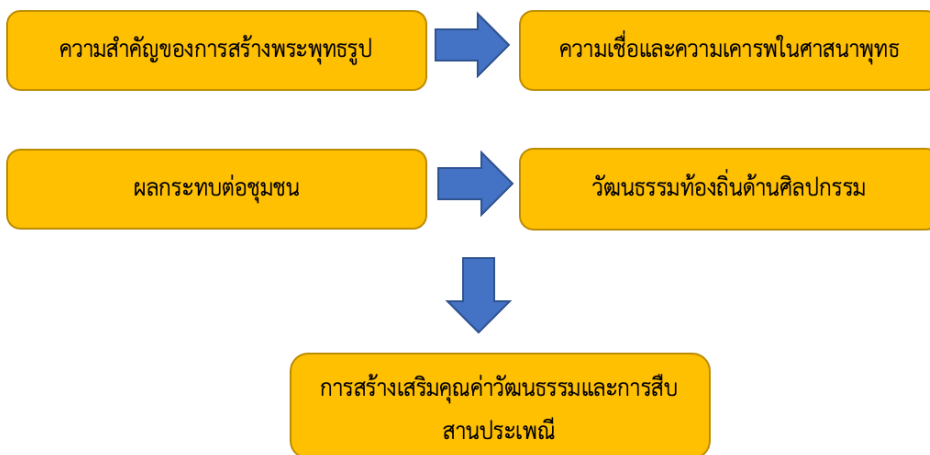
วัดสภารศ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เจ้าสมนเทวราชเจ้าผู้ครองนครน่านจึงโปรดให้ย้ายเมือง เมื่อย้ายเมืองจึงเกิดการสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางเวียง คือ วัดสภารศ สร้างราวปี พ.ศ. 2364 – 2366 บริเวณเวียงเหนือวัดสภารศเป็นวัดเดียวที่มีการสร้างพระธาตุภายในวัดจึงน่าจะเป็นวัดศูนย์กลางเวียงเหนือภายในวัดสภารศมีพิพิธภัณฑที่เก็บรักษาพระพุทธรูป และเครื่องใช้ในอดีตของชุมชน (ชาติศรี เจริญศิริ, 2549: 25-26)

ลักษณะพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนเหนือฐานที่สลักรูปเศียรช้าง 6 เศียร แสดงปางเปิดโลก พระพุทธรูปทรงเครื่องสวมมงกุฎทรงสูงประดับกรเจียรกจร และกมลทล บริเวณพระเศียร ครองจีวรเฉียงสังฆาฏิเป็นแผ่นใหญ่ยาวจรดพระนาภี สวมกรองคอ สร้อยสังวาลประดับทับทรวงในตำแหน่งต่ำกว่าพระอุระ ฝั่วนั่ง 2 ชั้น มีแถบหน้านางประดับชายไหวชายแครง 2 ชั้น ที่ข้อพระบาทประดับทองพระบาทไม่สวมฉลองพระบาท

วัดตุใต้ ตำบลตุใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ภายในวัดมีพระพุทธรูปทรงเครื่องสลักจากไม้ 1 องค์ พระพุทธรูปมีความสูงไม่เกิน 100 เซนติเมตร ลักษณะพระพุทธรูปทรงเครื่องประทับยืนเหนือฐานบัวแสดงปางเปิดโลก การทรงเครื่องประกอบด้วยมงกุฎทรงสูงประดับกรเจียรกจรและกมลทล ครองจีวรเฉียงสังฆาฏิเป็นแผ่นยาวจรดพระนาภีปลายตัดตรง สวมกรองคอ สร้อยสังวาลสลักเป็นเม็ดไข่ปลาและมีทับทรวง ฝั่วนั่งยาวทำจีบนางมีรัดประคด ปั้นหนึ่ง และประดับชายไหวชายแครง ฝั่วนั่งซ้อนชั้นสลักสวดลายดอกไม้คล้ายลายดอกกุหลาบ

องค์ความรู้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการศึกษาเรื่อง แนวคิด ความเชื่อ และการสร้างพระพุทธรูป พระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ดังนี้

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนา มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ

1) ความสำคัญของการสร้างพระพุทธรูป คือ ความเชื่อและความเคารพในศาสนาพุทธ ความเชื่อในพระพุทธรูป และความเคารพต่อพระพุทธรูป

2) ผลกระทบต่อชุมชน คือ การสร้างพระพุทธรูปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างสัญลักษณ์ที่สำคัญ การส่งเสริมศิลปะและงานศิลปกรรม

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องเป็นการสร้างเสริมคุณค่าวัฒนธรรม การสืบสานประเพณีของชุมชน

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนามีความสำคัญอย่างมากต่อชุมชนในพื้นที่นั้น ไม่เพียงเพิ่มความเคารพและเชื่อมั่นในศาสนาพุทธเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบที่มีนัยยะต่อด้านวัฒนธรรมและสังคมด้วย การสร้างพระพุทธรูปเป็นการสร้างสัญลักษณ์ที่สำคัญในชุมชน ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความสันติสุขในชุมชน นอกจากนี้ การสร้างพระพุทธรูปยังเป็นการส่งเสริมศิลปะและงานศิลปกรรมในพื้นที่นั้น ซึ่งมีผลกระทบในการสร้างเสริมคุณค่าวัฒนธรรมและเป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานประเพณีและศูนย์กลางของชุมชน. ดังนั้น

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนามีผลกระทบต่อด้านศาสนา วัฒนธรรม และสังคม โดยช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความเคารพ และความสันติสุขในชุมชน

สรุป

การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนามีผลกระทบต่อด้านศาสนา วัฒนธรรม และสังคมอย่างมีนัยยะในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) ด้านศาสนา การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนาเสริมสร้างความเคารพ และเชื่อมั่นในศาสนาพุทธอย่างยิ่ง โดยชาวล้านนาเชื่อว่าการสร้างและเคารพพระพุทธรูปจะเพิ่มบุญคุณและสิ่งดีงามให้กับชีวิตของตนเอง ยังเป็นการสร้างสถานที่สำคัญในการปฏิบัติธรรม และสวดมนต์ของประชาชนในชุมชน

2) ด้านวัฒนธรรม การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นการสืบสานประเพณีและศิลปกรรมที่มี มาตั้งแต่อดีต เป็นการส่งเสริมศิลปะและงานศิลปกรรมในพื้นที่นั้น โดยช่างฝีมือท้องถิ่นจะมี โอกาสในการสร้างงานศิลปกรรมที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์

3) ด้านสังคม การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนาช่วยสร้างความเชื่อมั่นและ ความสันติสุขในชุมชน โดยเป็นที่เคารพและสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน เป็นการสร้างสถานที่ สำคัญในชุมชนที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่บ้าน

ดังนั้น การสร้างพระพุทธรูปทรงเครื่องในล้านนามีผลกระทบต่อด้านศาสนา วัฒนธรรม และสังคม โดยช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความเคารพ และความสันติสุขในชุมชน

บรรณานุกรม

ชาติรี เจริญศิริ. (2549). **นครน่าน พัฒนาการแห่งนครรัฐ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.

ดำรงราชานุภาพ. (2547). **ตำนานพระพุทธรูปสำคัญ**. แก้ไขและเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

ดำรงราชานุภาพ. (2515). **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 5**. พระนคร: บรรณาการ.

- ธนภัทร์ ลิ้มหัตถ์กุล. (2558). “ชมพูปติสูตรในจิตรกรรมฝาผนังช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 – 25.” **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บำรุง บารมี. (2542). “ชมพูปติ” ใน **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 4**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- พระมหาชนบ สหายปัญโญ. (2560). “การวิเคราะห์วรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องท้าวชมพูปติภาคใต้.” **พุทธศาสตร์ศึกษาปริทัศน์** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2551). **พระพุทธปฏิมาอัตลักษณ์พุทธศิลป์ไทย**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2545). **ศิลปะสุโขทัยและอยุธยา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ภรดี พันธุมภกร. (2542). **การวิจัยทางศิลปะและศิลปะประยุกต์**. ชลบุรี: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาวินี ทองสันติสุข. (2559). “พระพุทธรูปไม้ทรงเครื่อง เมืองน่าน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางศิลปะของเมืองน่าน รัตนโกสินทร์ และหลวงพระบาง.” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2524). “จากพระเจ้าอู่ทองถึงพระเจ้าปราสาททอง.” **เมืองโบราณ**. 7(3), 43.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2551). **งานช่าง สมัยพระนั่งเกล้าฯ**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์. (2531). **เรื่องพระทรงเครื่อง เรื่องโบราณคดี**. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์ และคณะ. (2502). **เรื่องพระพุทธรูปปางต่าง ๆ**. พระนคร: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- ฮัสส์ เพนท์. (2519). **คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปในนครเชียงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.